रवि शाक्य, इखाछेँ, यल

स्वनिग:

दँ ३ ११०४ ल्याः २

सम्पादक

दीपक नरसिंह श्रेष्ठ

सह-सम्पादक

टेक वहादुर सिकर्मी लक्ष्मी मान महर्जन

व्यवस्थापक

मदन जोशी

सह-व्यवस्थापक

उज्वल सिंह

पिकाक:

स्वनिग: साहित्य पाला,

नेपाल कमर्स क्याम्पस, मीन भवन, यें ।

थाकू:-

मच्छिन्द्र प्रिन्टिङ्ग प्रेस

इखाछें, पानभ्वहा:, यल, फोन ल्या ५-२१५०८

अर्थ परिवर्तनया दिशा

— भूषण प्रसाद श्रेष्ठ

मनूया आवश्यकता कथं भाय् दया वःगु खः । उकिं मनूया आवश्यकता कथं हे भाय् ब्वलना वनीगु स्वाभाविक खः। भाय्या आधार खँग्वः (शब्द) व उकिया अर्थ खः। अर्थ मदुगु आखः पुचःयात खँग्वः धाये फइमखु । उकिं 'खग्वः' धकाः धायेवं उकिया खास अर्थ दयेहे माः। अर्थ थुइके मफुगु खँग्वःया मू दइ मखु ।

भाय् ब्वलनीगुया अर्थ भासय् खँग्वःया अर्थ ई ल्वयेक क्वःजीगु वा पाना वनी-गु जुइ । मनूया जःखःया वातावरण पाना वनेवं मनूया चेतना नं पाना वनी । थु-कथं पाना वनीगु भौतिक व मानसिक अवस्थाय् मनुखं भाय्यात नं पाका यंकी। थथे मजूल धाःसा मनुखं न्हून्हूगु खँ थम्हं नं थुइके फइमखु, करपिन्त नं थ्वाःथुइका बी फ-इमखु । थ्वहे कथंया आवश्यकतां यानाः छुं नं भासय् खँग्वःया अर्थ पाना वनीगु खः। गुगुं गुगुं खँग्वःया अर्थ ईलिसे लिसे पाना मवंसां उकिं पिज्वइगु अर्थ चकना वंगु (अर्थ विस्तार जुया वंगु) नं खनेदु । [थथे ई पाना वंलिसे खँग्वःया अर्थ पानावः गु खनेदुसां छुं नं भाषाया छगूछगू दत्तले खँग्वःया अर्थ लिपा वनाः पायेहे माः धयागु मदु ।] खँग्वःया अर्थ चकनावंगुया दसुया निंतिं नेपाली, नेपाल भाषा व हिन्दी भाषाय् संस्कृत भासं वयाच्वंगु छगू खँग्वः 'आकाशवाणी' यात काये । रामायणयः च्वमि तुलसीदासया इलय् थ्व खँग्वःया अर्थ 'देववाणी'खः, तर थौंकन्हय् थ्व खँग्वःया अर्थ नेपाली व नेपाल भाषाय् 'तार' (Talegram) खःसा हिन्दी भाषाय्

★ 'रेडियो' (अल ईण्डिया रेडियो) खः । थथेहे नेपाल भाषाया 'गामाः' खँग्वःया अर्थ 'गामय् च्वंम्ह मनू' खः, तर थौंकन्हय् वहे 'गामाः' या अर्थ चकनाः 'असभ्य' अले 'मूर्ख' नं जूगल ।

गुगुं खंग्वलं न्हापाँ बिशेष अर्थ जक थुइकी । लिपा व खँग्वः ज्यला वंलिसे तःता अर्थ पिज्वया वइ । अथेहे खँग्वः ज्यलाः तःता अर्थय् छ्यलेगु याये धुंकूगु खँग्वःयात हाकन छ्ता जक बा सीमित विशेष अर्थय् छ्यलेगु नं याना हः । अज्ञ न्हापा छ्ता वा तःता अर्थय् ज्यलाच्वंगु खँग्वःयात वहे अर्थय् मछ्यसे मेगुहे अर्थय् छ्यलेगु नं जुगू दु । भाय्या थ्व पहः मदिक्क ब्वलना वयाच्वंगु दु । भाषाया थुज्वःगु पहःया अध्ययन भाषा विज्ञान अन्तर्गत अर्थ विज्ञानया आधारय् भाषा शास्त्रीत पाखें जुया वयाच्वंगु दु ।

भाषा शास्त्रीतय् धापूकथं खँग्वःया अर्थ परिवर्तन स्वकथं जुइफु । (१) खँग्वःया अर्थ चकना वनाः वा न्यना वनाः (२) खँग्वःया अर्थ कय्कुना वनाः (३) खँग्वःया अर्थ हे पाना वनाः । थ्व विचाः न्हापाँ फ्रान्सया भाषाशास्त्री भाजु ब्रीलं न्ह्यथना दीगु खः । वय्कःया थ्व बिचाः प्रति उप्वः धयाथें भाषाशास्त्रीतय् सहमति दु ।

१. अर्थ चकना (अर्थ विस्तार): अर्थ चकनेया मतलव छुं नं खँग्वःया अर्थ खास छगू लागां पिहाँ वनेगु खः, अर्थात् गुगुं छगू खँग्वःया अर्थ न्हापा छगू जक वा सीमित जुयाच्वंगुली लिपा वनाः उकिया अर्थ अप्वः दया वनेगु वा न्यना वनेगु खः । उगु खँग्वः गुगु भाय्या खः वहे भासय् बा मेगु भाषय् वनाः थथे अर्थ चकना वनेगु जुइफु । पुलांगु भाय्‌लिसे स्वापू त्वःफिनाः पुलांगु खँग्वया अर्थ बाँलाक ध्वा मथुया वनेव उगु खँग्वयात मेमेगु नं अर्थय् छ्यला विलकि नं खँग्वःया अर्थ न्यना

★ तिवारी, भोलानाथः भाषा बिज्ञान । कितात्र महल, इलाहाबाद । झिन्यागूगु संस्करण । पौल्याः २०३ ।

वनेगु वा चकना वनेगु जू । थथेहे हाकनं छगू भासं मेगु भासय् अनुवाद जुइबलय् पाय्छिगु खँग्वः लुइके मफयाः ज्वःलाः थें च्वंगु खँग्वः छ्यला वनेव नं गुगुं भाय्‌य् खँग्वःया अर्थ न्यना वं । थ्व फुक्क कथं खँग्वःया अर्थ न्यनावंगुया दसु छगू निगू न्ह्यब्वये :—

नेपाल भाषाया छगू खँग्वः 'लसकुस' या अर्थ न्हापा 'न्हूह्म ममचायात छेँया मूलुखाय् साँस्कृतिक विधि ब्यवहार यानाः दुत कायेगु' खः । थ्व अर्थय् आः नं 'लसकुस' खँग्वः ज्यलाच्वंगु दनि । तर थौंकन्हय वयाः 'लसकुस' या अर्थ चकना वनाः न्ह्याह्मसित न्ह्याथाय् स्वागत याःसां 'लसकुस' धायेगु चलन जुया-वःगु दु । थुकथं 'स्वागत भाषण' यात 'लसकुस न्वचु' धायेगु व 'स्वागत गान' यात 'लसकुस म्ये' धायेगु चलन नेपाल भाषा ख्यलय तसकं ज्यले धुंकूगु दु । थथेहे इहिपाःभ्वय् व मेमेगु सभा—समारोहय् नं स्वागतमया अर्थय् 'लसकुस' खँग्वः छ्यलाहःगु खने दु । थुकथं न्हापा ममचा दुकायेबलय् जक छ्यलीगु 'लसकुस' आः वयाः फुकसितं स्वागतम्‌या अर्थय् 'लसकुस' धाइगु जूगुलि थ्व खँग्वःया अर्थ चकनावंगु जुल । विशेष अर्थ दुगु खँग्वः सामान्य खँग्वः जुयावंगुया थ्व छगू बालाःगू दसु खः । थथेहे बाजँ खलः, घिमे खलः, बाँसुरी खलः धायेबलय् बाजं थाइपिं, घिमे थाइपिं व बाँसुरी पुइपिनि पुचः (खलः) खः थें 'पँय्ताः खलः' या अर्थ 'पँय्ताः बाजा पुइपिनि खलः' खः । नेवाःतय् विशेष विशेष धार्मिक साँस्कृतिक जात्राय् पँय्ताः बाजा पुइपिनि खलः दवलय् लिपा दइनीगु खः । थ्व 'पँय्ताः खलः' या अर्थ नं चकना वनाः आः 'गुगुं नं थासय् वा कार्यक्रमय् लिबाक्क वइपिन्त' पँय्ताः खलः धायेगु जूवन ।

छगू भासं मेगु भासय् वनाः खँग्वःया अर्थ चकनावंगुया दसु कथं अंग्रेजी भाय्‌या 'Miss' खँग्वःयात कायेफु । अंग्रेजी भासय् थ्व 'Miss' खँग्वःया अर्थ 'इहिपाः मजूनिह्म मय्जु' खः । नेपालय् वहे 'Miss' खँग्वःया अर्थ चकना 'स्कूल, क्याम्पसय् ब्वंकीह्म गुरुमां' नं जूवन ।

पुलांगु भाय्लिसे स्वापू त्वःफिनाः खँग्वःया अर्थ न्यनावंगुया दसु कथं नेपाल भाषाया 'खा' खँग्वः न्ह्यथने छि । पुलांगु नेपाल भाषाय् 'खा' या अर्थ 'छेँ दुनेया विशेष नाप' खः । थ्व अर्थ मथुया वनाः आः 'खा' धायेबलय् 'छेँ या सँख्यावाचक विशेषण' व 'छेँया आयतन' जूवंगु दु । छखा, निखा व तःखा, चीखा छेँ धायेबलय् छेँया नाप विशेष मथुसे छेँया ल्याः व छेँया धं थुयाच्वंगु दु । थथेहे 'थकालि' व 'न्वकु' या अर्थ पुलांगु नेपाल भाषाय् 'थँजि–क्वजि' कथं विशेष साँस्कृति स्वापू ध्वथुयाच्वंगुली आः वयाः सामान्य कथं 'अध्यक्ष–उपाध्यक्ष' वा 'सभापति–उपसभापति' अर्थय् नं ज्यलाच्वंगु दु ।

छगू भासं मेगु भासय् अनुवाद जुइबलय् पाय्छिगु खंग्वः मदयाः ज्वः लाःथें च्वंगु खँग्वः छ्यलाः अर्थ चकनावंगुया दसु कथं नेपाल भाषाया 'पौ' (पति) खँग्वःयात कायेफु । न्हापां पौया अर्थ 'भ्वंया पौ, सफूया पौ' कथं जक थुयाच्वंगु खः । लिपा चिट्ठी पत्रया अनुवाद जूबलय् थ्वहे पौ ज्यल व थ्वयां लिपा पत्र-पत्रिकाया अनुवाद जूबलय् नं मेगु खँग्वः मदयाः थ्वहे खँग्वः छ्यले माल । थुकथं 'पौ' खँग्वःया अर्थ चकनाः 'भ्वय पौ, ब्वनापौ, चिट्ठीया पौ व पत्र–पत्रिकाया अर्थय् न्हिपौ (दैनिक पत्रिका), वाःपौ (साप्ताहिक पत्रिका), लय्पौ (मासिक पत्रिका), दँपौ (वार्षिक पत्रिका), आदि जूवःगु दु ।

थुकथं खँग्वःया अर्थ चकनावनीगु खँय् (सुं नं मनू तसकं भिह्म वा मभिह्म जूसा) ब्यक्तिवाचक संज्ञाया अर्थ नं चकना वं । गथेः रावण, हिटलर, कंस, शकुनी' आदि खँग्वःया छ्यला (प्रयोग) इमिगु पहः (प्रवृत्ति) दुपिं सकसितं याः । थथेहे मनू धयापिं राम थें, बुद्ध थें, सीता थें जुइमाः । धकाः धाःगु नं 'इमि प्रवृत्तिनाप ज्वः लायेमाः' धाःगु खः । छह्म पौराणिक पात्र 'कुम्भकर्ण' खुलातक द्यनीह्म जूगुलिं उकिया अर्थ तब्या जुयाः 'अप्वः द्यनीपिं' वा 'न्ह्यःगुलु' तय्त नं 'कुम्भकर्ण' धायेगु जूवन । पशुपंछीया विशेष गुण–अवगुणया आधारय् अर्थ चकनावंगुया छगूनिगू दसु कां गधा = मूर्ख, चिकंलापा = निखें ल्यूह्म, ध्वं = चंख, क्वः व ब्व = हाकु

व तुयू आदि न्ह्यथने बहः जू ।

अर्थ चकनावंगुया मेगु छुं दसु कायेः– संस्कृत भाष्या छगू खँग्वः 'प्रवीण' या अर्थ 'विणा थायेगुली ग्यंह्म' खः, तर थ्नीसं थौंकह्नय् 'गुगुं नं ज्याय् ग्यंह्म मनू' यात 'प्रवीण' धयाच्वना । थुकथं हे नेपाली व हिन्दी भासय् थौंकह्नय् ज्यलाच्वंगु खँग्वः 'तेल' संस्कृत भाषाया खँग्वः खः, अले संस्कृत भासय् 'तीलया (हाम्वःया) ति' जूगुलिं 'तेल' धाःगु खः वा हाम्वःति हे जक चिकं खः । तर थौंकह्नय् वयाः नेपालीइ जक मखु हिन्दी भासय् नं चिकंया (तेलया) अर्थ हाम्वः ति जक मखु । तूया ति, वरांया ति, नइँक्याःया ति, मुस्याया ति, आदि नं चिकं दयेकूगुलिं थ्व फुकंया तियात नं चिकं हे धाः । अंग्रेजी खँग्वः 'Attest' या अर्थ ह्नापा 'गुगुं खँ सत्य खः धायेगु, प्रमाण बीगु, पाः फयेके बीगु, साछि च्वनेगु' जुयाच्वंगुली थौंकह्नय् वयाः उकिया अर्थ चकनाः 'सैनिक सेवाय् नां दुतिकेगु' नं जूवःगु दु । सँय् भाय्या 'लामा' खँग्वःया अर्थ 'बौद्ध पुरोहित' व 'धर्म गुरु' खः । नेपालय् थ्वहे 'लामा खँग्वःया अर्थ चकनाः 'तामाङ, शेर्पा' आदि बौद्ध धर्मावलम्बीत' जूवन । खँग्वःया अर्थ परिवर्तनया लँय् थुकथं अर्थ चकना वनाच्वँगु खनेदुसां तबि टकर नां दुह्म छह्म भाषाविद्या धापू कथं खँग्वःया अर्थ चकना वनी मखु (बिस्तार जुया वनी मखु) ।

२. अर्थ कय्कुनो (अर्थ संकोच):– अर्थ कय्कुनेया मतलब छुं नं खँग्वःया ह्नापा गुलि अर्थ दुगु खः उलि मदया वनेगु खः । ह्नापा तःता अर्थ ध्वाथुइकीगु खँग्वलं लिपा छगू जक अर्थ वा सीमित अर्थ जक ध्वाथुइकीगु जुलकि अर्थ कय्कुंगु (संकोच) जुल । थथे जुइगुया कारण तःता अर्थ दुगु खँग्वः छता छक अर्थय् अप्वः ज्यलीगुलिं न्हूगु खँग्वलं बांलाक अर्थ ध्वा थुइगुलिं, पुलांगु भाय्लिसे स्वापू त्वःफिनाः पुलांगु खँग्वःया अर्थ मथुया वनीगुलिं, छगू भासं मेगु भासय् खँग्वः दुहां वनीबलय् व भासय् उगु खँग्वलं कय्च्यानाच्वंगु मुक्कं अर्थ ज्वना मवनीगुलिं नं खः । थथे थी थी कारणं खंग्वःया अर्थ कय्कुनावंगु छगू–निगू दसु

न्ह्यब्वये:–

नेपाल भाषाय् 'बि' या अर्थ 'घिस्नय् जुया: न्ह्याईपि कीत' फुक्कं ख:, तर थौंकह्नय् थ्व खँग्व:या अर्थ कय्कुना: 'ताहा: वा सर्पयात' जक 'बि' धाइगु जुयावल । थथेहे न्हापा ह्नापांगु ज्या दक्वयात 'न्ह्यथु' धाइगुली आ: वया: अर्थ कय्कुना: 'न्ह्यथु' खँग्व:या अर्थ 'भा:तया ह्नापांह्म कला:' जक जूवल । 'खा' खँग्वलं ह्नापा 'त:ता जातया झंग:पंछी' तय्त ध्वाथुइकू। गथे:– ह्नय्खा, भुलूखा, स्वांखा, क्वल:खा, आदि आ:तक दनि, तर 'खा' जक धायेबलय् थौंकह्नय् 'ग्वंग: वा माखा' जक ध्वाथुइकाच्वंगु दु । छुता जक अर्थय् खँग्व: अप्व: ज्यला: अर्थ कय्कुना वंगुया थ्व छुगू दसु ख: ।

'नस्वा:' खँग्वलं 'बांला:गु बास' फुक्कयात ध्वाथुइके फु । लिपा 'अत्तर' खँग्व: झीगु भासय् दुहाँ व:बलय् थ्वहे अप्व: ज्यला वन अले 'नस्वा:' खँग्व: छुता जडीबूटीया अर्थ ध्वाथुइकी कथं जक लिकुना वन । आ: 'नस्वा:' धायेबलय् 'अत्तर' ध्वामथू, 'अत्तर या बास' जक ध्वाथू । 'ल:' खँग्वलं फुक्क कथंया ल: धयागु अर्थ ब्यू, तर नेपाल भाषाय् 'जल' खँग्व: 'पवित्रगु ल: वा द्य:या प्रसाद' कथंया ल:या अर्थ ज्वना: दुहां वयेव 'ल:' खँग्व या अर्थ 'सामान्य ल:' जक जूवन । थुकथं न्हू दुहांव:गु खँग्व: ज्यला: उकिं विशेष अर्थ ध्वाथुइका ब्यूगुलिं 'नस्वा:' व 'ल:' या अर्थ कय्कुना वन । थुकथं हे 'नां' व 'नांचा' धायेवलय् 'लखय् न्ह्याइगु गुगुं नं ख: (यान, वाहन)' यात ध्वाथुइके फुगुली 'जहाज, पनडुब्बी' आदि न्हूगु खँग्व-दुहां वया आ: 'नांचा' जक मखु 'नां' खँग्वलं नं चिचीग्व:गु डुंगायात सिबय् ध्वाथुइके मफयावंगु दु ।

पुलांगु भाय्लिसे स्वापू त्व:फिना: अर्थ कय्कुनावंगुया छगू निगू दसु काये– नेपाल भाषाय् 'आल' या अर्थ 'आकाश, सर्ग: ख: । पुलांगु भाय्लिसे स्वापू त्वा:दला वनेव अर्थात् पुलांगु वाङ्मय ब्वनेगु मजुया वनेव 'आल' खँग्व:या अर्थ मथुया वन, तर साँस्कृतिक, परम्परा कथं 'आलम्त' च्याकेगु धा:सा त्यना-

च्वंगुलि मतलिसे ह्ना खँग्वलय् जक 'आल' खँग्वः ल्यनाच्वन । थुकथं 'सर्गतय् यखायाः (पँथय् यखायाः) च्याकेगु मत' या अर्थय् 'आलमत' ध्वाथुसां 'सर्गः' या अर्थय् 'आल' ध्वामथुया वन । थौंकह्नय् ह्याकनं 'सर्गः' या अर्थय् 'आल' खँग्वः साहित्यय् छ्यलेगु यानाह्ःगु खनेदु । 'ह्ययेम्वः पाह्यं' ह्ना खँग्वलय् दूगु 'ह्यये' खँग्वःया अर्थ 'सःते,ःदवने' खः । थ्व नं अर्थ मथुया वनाः लिकुनावंगु खः।

'छत्र' खँग्वःया अर्थ संस्कृत भासय् 'फुक्क कथंया कुसा' जूसां नेपाल भाषाय् थुकिया अर्थ कय्कुनाः 'द्यःयात कुइकीगु कुसा' जक जूवःगु दु । अंग्रेजी भाय्या 'Mastar' खँग्वःया अर्थ 'अधिकार सम्पन्नह्म मनू, मालिक, जह्याजया कप्तान, छेँया नायोः, शिक्षक' आदि जूसां नेपाली व नेपाल भाषाय् थ्व खँग्वः दुहांवः-बलय् 'शिक्षक' छता जक अर्थ जुयाच्वंगु दु । थुकथं छगू भासं मेगु भासय् वयाः नं खँग्वःया अर्थ कय्कुनाच्वंगु दु ।

'गः चाःहुलेगु' या अर्थ न्ह्यागु थाय्या गः नं चाःहुलेगु जुइमाःगु, खः तर येँय् स्वयम्भूया गः चाहुलेगु थुलि प्रचलित जुल कि 'गःचाःहुलेगु' धालकि हे 'स्वयम्भूया गः चाःहुलेगु' जुयावन ।

थुकथं हे अंग्रेजी भाषाय् 'Hound' या अर्थ ह्यापा ह्यापा 'खिचा' खः, तर थौंकह्नय् 'छगू जातया खिचा वा शिकारी खिचा' यात जक 'Hound' धाइगु जुल । संस्कृत भाषाया खँग्वः 'पंकज' या अर्थ 'पंकय् (ध्याःचलय्) बुइगु' फुक्कं जुइमाःगली थौंकह्नय् केवल 'पल्यस्वां' छता जक जुयाच्वन । थुकथं हे नेपाल भाषा, नेपाली, हिन्दी व मेमेगु भासय् अर्थ कय्कुनाः ज्यलाच्वंगु संस्कृत भाषाया छगू खँग्वः 'विद्यार्थी' यात कायेफु । सँस्कृत भाषाय्, गुगु शिक्षण संस्थाय् ब्वनाच्वंह्म जुइमा वा मजुइमा 'विद्या' या 'अर्थी' सकलें 'विद्यार्थी' खः, तर झीसं 'गुगुं शिक्षण संस्थाय ब्वना च्वंम्हे' सित जक विद्यार्थी धयाच्वना ।

थुकथं खँग्वः छगू जक अर्थय् अप्वः ज्यलाः उकिया मेगु अर्थ कय्कुनावंगुया थ्व छुं दसु जुल ।

३. <u>अर्थ पाना (अर्थादेश)</u>:– भाव- साहचर्यया कारणं गुबलें गुबलें गुगुं खँग्वःया मू अर्थया (खास अर्थया) नापनापं गौणगु अर्थ नं पिदने फु। थुकथं जुजुं छन्हु वनाः खँग्वःया मू अर्थ तनाः गौण अर्थय् जक व खँग्वः ज्यलेफु। थथे जुइबलय् व खँग्वःया अर्थ ह्लापा स्वयाः बांलाःगु नं जुइफु। खँग्वःया न्हूगु अर्थ ज्यज्यं वनाः व न्हूगु अर्थ प्रति समाजया मान्यता दयेवं अर्थया निंति सर्वसम्मत रुपं ज्यला वनी। ह्लापां खँग्वःया मू अर्थ लिसेलिसें न्हूगु अर्थ नं ज्यला वनी, तर लिपा बुलुहुं बुलुहुं मू अर्थ कि बांमलाः तायाः वा छ्यले मछिनाः थाति लाना वनी। थुकथं छुं खँग्वःया मू अर्थ तनाः उकिया थासय् गौण अर्थया लागि उगु खँग्वः छ्यलेगु वा उगु खँग्वःया न्हूगु अर्थ पिज्वइगुयात 'अर्थ पाना' धाइ।

नेपाल भाषाय् 'सनां' खँग्वःया मू अर्थ 'स्नान वा म्वः ल्हुइगु' खः तर थ्व खँग्वःया अर्थ 'म्वः ल्हुइगु' या ल्यूल्यू 'ख्वाः सिलेगु' नं जुजुं थौंकह्लय् वयाः थुकिया अर्थ 'ख्वाः सिलेगु' जक जूवल। थथेहे संस्कृत भाषायां छगू खँग्वः 'असुर' या अर्थ ह्लापा 'देव योनीइ बूपिं' सकलें खः, तर थौंकह्लय् वयाः 'दानव' जक जूवल। संस्कृत भाषाया हे छगू खँग्वः 'तटस्थ' या अर्थ 'तटय् च्वंगु' जुइमाःगुली अर्थ पानाः थौंकह्लय् 'सुयां पँमलीह्म' जूवल।

नेपाल भाषाया खँग्वः 'म्वाय्' या अर्थ ह्लापा केरा खः, तर 'म्वाय न' धकाः बाँमलाःगु अर्थय् 'म्वाय्' खँग्वः ज्यलावंलिसे 'म्वाय्' खँग्वः 'केरा' या अर्थय् छ्यले बांमलानाः उकिया मू अर्थ हे ल्वःमना वं थें जूगु दु।

थी थी कथं खँग्वःया अर्थ पानावंगुया छुं मेगु दसु न्ह्यब्वये––

'घरपति' या अर्थ 'छेँथुवाः' खः, तर थौंकह्लय् 'छेँ बालं बीम्हे' सित जक 'घरपति' धाइगु जुयावन। 'सायाः' अर्थ 'साया जात्रा' खः, तर आः 'सीपिनि नामं गुंपुह्लिबलय् देय् चाःहूवइपिं मनूतय् जात्रा' जूगु दु। अंग्रेजी भाय्या खँग्वः

'comrade' या अर्थ 'सहयोगी, 'पासा' व विशेष यानाः 'छगू हे ज्याया सहभागी' खः, तर थौंकन्हय् थुकिया अर्थ 'छम्ह कम्यूनिष्टं मेम्ह कम्यूनिष्टयात पासा कथं याइगु सम्बोधन' व 'कम्यूनिष्ट नेतातय् नांया न्ह्यःने विशेषण कथं च्वनीगु खँग्वः' जूगु दु। थथेहे 'meat' खँग्वःया अर्थ न्हापा 'खाद्य वस्तु' खः (sweat-meat खँग्वलय् च्वंगु meat खँग्वलं आः नं थ्वहे अर्थ कंनि), तर थौंकन्हय् 'ला' जक जूवल । संस्कृत भाषाया खँग्व. 'राजकुल' या अर्थ 'जुजुपिनि कुल' वा 'शासक परिवार' खः, तर थौंकन्हय् थुकिया अर्थ पानाः 'राजदरबार' जूवल।

थुकथं खँग्वःया अर्थ पाइगु स्वकथं जुइफुसां खास स्वकथं खँग्वःया अर्थ पाइगु खँय् भाषाविद्तय् बिचाः ज्वःलाःगु खनेदु। खँग्वःया अर्थ स्वकथं पाइगु थुकथं खनेदु ।

क) अर्थापकर्षः– अर्थापकर्षया मतलब बांलाःगु खँग्वःया अर्थ बांमलाःगु अर्थ जूवनीगु खः। दसुया निंतिं नेपाल भाषाया 'भंगः' खँग्वः काये । नेपाल भाषाय् 'भंगः' या अर्थ 'प्वाः' खः, तर थौंकन्हय् 'मचा प्वाथय् दुम्ह मिसाया प्वाः' यात जक 'भंगः' धायेगु जुइधुंकल । थथेहे 'जात्रा न्यायेके' या अर्थ 'जात्रा हने' खःसां थुकिया अर्थ थौंकन्हय् 'बेइज्जत याये' नं जूवल। 'बाउचा' या अर्थ 'चोधिकःम्ह मिजंमचा' खःसां थौंकन्हय् थुकिया अर्थ 'कलाः खनाः ग्याःम्ह' वा 'कलाःया न्ह्यःने थःगु पौरुष क्यने मफुम्ह' जूवंगु दु। 'ल्हाः ताःहाकः याये' या अर्थ 'थम्हं तुं कायेःगु' जुइमाःगुली 'खुया कायेगु' जूवःगु नं अर्थापकर्ष जूगु खः।

ख) अर्थोत्कर्षः– अर्थोत्कर्षया मतलब खँग्वःया अर्थ पाना ववं न्हापाया सिबय् बांलाःगु अर्थ पिज्वइगु वा अर्थया उन्नति जुइगु खः। नेपाल भाषा व नेपालीइ नं 'खुँ' व 'लुच्चा' खँग्वःया अर्थ धात्थेंया हे खुँ व लुच्चा जक मजुसें मस्तय्त (खास यानाः अति चोधिकःपिन्त) न्वानाः 'धत् खुँ', 'धत् लुच्चा' धायेबलय् 'हिसि दुम्ह', 'मचायाके सिबय् अप्वः गुण दुम्ह' जू वः। थुकथं हे संस्कृत भाषाया

'साहस' खँग्वःया अर्थ ह्नापा ह्नापा 'लूट, हत्या, खुँज्या, ब्यभिचार' आदि खः, तर थौंकन्हय् थ्व खँग्वःया अर्थ 'हिम्मत' जूवल । थथेहे संस्कृत भासं तद्भव खँग्वःया रुपय् नेपाल भाषाय् दुहाँवःगु खँग्वः 'कापः' (संस्कृतः कर्पट) या अर्थ 'भ्वाथः' खः, तर थौंकन्हय् 'बांलाःगु वस्त्र' धाक्व 'कापः' जुगु नं अर्थोत्कर्ष जूगु खः ।

ग) सूक्ष्मता– स्थूलता:– खँग्वःया अर्थ पापां गबलें गबलें सूक्ष्मं स्थूल अले स्थूलं सूक्ष्म जू वं । थुकथं जुइगु अर्थादेश निताजिया दुः– i) सूक्ष्मीकरण ii) स्थूलीकरण ।

i) सूक्ष्मीकरण:– 'मिखाया धू'या अर्थ 'मिखाय् दुहांवंगु धू' मजुसे 'स्वयेहे मयःह्म मनू' खः । 'लाखय्– बाजं' धयागु नं बाजं नां वा बाजं मखसें 'लाखय् प्याखं हुइकीबलय् थाइगु बाजंया बोल' खः । थथेहे 'हापु चूलाकेगु' व 'छ्यनय् छुं मजुइकेगु' या अर्थ नं 'जा चूलाकेगु' व 'छ्यनय् छुं मजुइकेगु' मजुसे 'जीविका हनेगु' व 'थःगु पदयात बांमलाइकथं ज्या मयायेगु' खः । थुकथं स्थूलतां सूक्ष्मतापाखे वनाः नं खँग्वःया अर्थ याना वं ।

ii) स्थूलीकरण:– 'चाकु' खँग्वःया अर्थ 'छगू सवाः' खः, तर थुकिया अर्थ सूक्ष्मतां स्थूलतापाखे वयाः 'छता चाकुगु बस्तु' जूवल । 'घासा' खँग्वःया अर्थ 'ल्वसा जुइफुगु नसा ज्वलं' फुक्क खः, तर थौंकन्हय् 'ब्वःबः' जक जूवल । थुकथंहे 'पुराण' खँग्वःया अर्थ 'पुलांगु' मजुसे 'पुराण सफू' जूगु नं सूक्ष्मतां स्थूलतापाखे वयाः खँग्वःया अर्थ पाःवःगु खः ।

च्वय् न्ह्यथनाकथं छुं नं खँग्वःया अर्थ पाइबलय् (अर्थ चकनाः, अर्थ कय्कुनाः वा अर्थ हे पाना वनाः) अर्थ चकनेया मतलब अर्थं पायेगु, अर्थ कय्कुनेगुया मतलब नं अर्थ पायेगु अले अर्थ पायेया मतलब अर्थ कय्कुने वा चकने

नं जुइफु । दसुया निंति 'ह्लू', 'मिसा', 'क्वाः व 'चाकुमरि' खँग्वःयात काये । च्वय् न्ह्यथनागु खँग्वःया अर्थ छसोकथं 'छता जिया मसला', 'कलाः', घासाता' (परिकारया नां), व 'ह्लुवाई मरि' खः, तर थौंकन्ह्य् वयाः ह्लू = न्ह्याह्मनापं मिलय् जुइह्म (सिद्धान्तहीनह्म), मिसा = मिसा जाति, क्वाः = पाउँक्वाः, फसिक्वाः, लाक्वाः, आदि, व चाकुमरि = चाकु सवाः वःगु मरि जक जूवल ।

थुकथं अर्थ परिवर्तनया दिशाय् अर्थ चक्कना (अर्थ विस्तार), अर्थ कय्-कुना (अर्थ संकोच), व अर्थ पाना (अर्थादेश) भाषा बिकासया छगू मू दिशा जुयाच्वंगु खनेदु ।

